

Niet de eerste de beste

Catharina J. Garrelds

Niet de eerste de beste

Catharina J. Garrelds

Niet de eerste de beste

Uitgeverij De Rode Tulp

Dit is een roman. De personages en situaties in deze roman zijn verzonnen en enige gelijkenis met bestaande personen of situaties berust dan ook geheel op toeval.

ISBN 978-94-6260-141-3
NUR 344

© 2018 Uitgeverij De Rode Tulp, Amsterdam
Imprint van Uitgeverij De Graveinse Abeel
www.uitgeverijderodetulp.nl
mail@uitgeverijderodetulp.nl

Omslagontwerp/bewerking: Uitgeverij De Rode Tulp
Omslagfoto: © Depositphotos/Uitgeverij De Graveinse Abeel
Auteur: Catharina J. Garrelds
Dit boek is ook te verkrijgen als groteletterboek.

De grondstof van het papier van dit boek is afkomstig van verantwoord beheerde bossen om wereldwijd de bossen te behouden.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, hetzij elektronisch, hetzij mechanisch, door middel van druk, fotokopie, film, geluidsband of op welke andere wijze dan ook en/of opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De verklarende woordenlijst van
dialectwoorden en vreemde
woorden staat achterin dit boek.

Hoofdstuk 1

“En?” vroeg jonkheer Esdert Ayolts Bettenbroek Comdeur terwijl hij naar zijn dochter keek. Joffer Sietska keek haar pa aan en trok haar wenkbrauwen op. “Nee,” zei ze.

“Nee? Wat bedoel je?”

“Gewoon,” zei Sietska, “nee.”

“Maar hij is een goede kandidaat!” Hij keek naar zijn vrouw Tellechien voor steun.

Ze zaten in de ontvangstzaal. Esdert zat aan het hoofd van de tafel, Tellechien zat rechts van hem met een schrift en pen voor haar, en Sietska zat links van hem. De open haard brandde en verspreidde een heerlijke warmte. Niet dat dat nodig was, want er waren kachels die hen warm hielden nu de winter naderde, maar Tellechien vond het gezellig staan, van die dansende vlammetjes. Niet dat ze daar nu

naar keek.

Tellechien knikte en zei: “Ja, hij is een goede kandidaat.”

“Dat kan me niets schelen,” zei Sietska.

Esdert keek vertwijfeld naar de deur die zojuist dicht was gedaan door een dienaar. De dienaar had de deur gesloten achter jonker Kilke Brul Kwant, de jongste zoon van de Kwantborg.

“Ik snap niet hoe je jonker Kilke hebt kunnen afwijzen. Hij is de beste partij die we tot nu toe gezien hebben.”

“Wat een onzin,” zei Sietska.

“Dat is waar,” zei Tellechien, “jonker Kilke is niet de beste partij. Jonker Stoffer Legdeur Seven, derde zoon van de Sevenborg, is een veel betere partij.”

“Maar zo lelijk!” zei Sietska.

“Wat een onzin,” zei Esdert, bij wie een ooglid begon te trillen; een teken van zijn ergernis.

“Jonker Stoffer is een hoogst aimabele jongeman op wie niets aan te merken valt.”

“Maar het is wel waar, dat hij nogal lelijk is,” zei Tellechien.

“Geef jij haar nu gelijk?” Esdert keek zijn vrouw verontwaardigd aan.

“Nu ja,” zei Tellechien, “je moet toch wel

erkennen dat hij niet de knapste is.”

“Zelfs als dat zo is,” vond Esdert, “dan nog is het zo, dat hij een goede partij is.” Hij stak een vinger op en vervolgde: “Ik durf zelfs wel te zeggen, dat hij de beste partij is die we tot nu toe gezien hebben. Echter, indien hij niet degene is op wie je keus viel, dan nog had je gerust met een van de anderen in zee kunnen gaan.”

“Je doet het nu net voorkomen alsof het een zakelijke overeenkomst is,” zei Sietska.

“Maar dat is ook zo. Tenslotte geef je niet aan de eerste de beste je erfenis door.”

Tellechien zei: “Een beetje liefde is toch ook wel prettig.” Ze keek Esdert veelbetekenend aan.

“Hum,” zei Esdert, terwijl hij een beetje schaapachtig keek. Dan: “Maar daar gaat het nu niet om. Het gaat erom dat je een huwelijkspartner moet zien te vinden. Maar op de manier waarop je nu te werk gaat, zal daar weinig van terecht komen. Dat duurt ja van eeuwigheid tot amen en we hebben nog steeds geen geschikte bruidegom. Ik ben toch zeker geen Diedeldaantje!”

“Kalm nu toch man,” zei Tellechien.

“Kalm? Kalm?” Esdert keek haar aan alsof ze gek geworden was. “We zijn nu al maanden bezig

zonder enig resultaat. Sietska heeft inmiddels hoog en breed de huwbare leeftijd bereikt en je zou toch mogen verwachten dat ze wat meer verantwoordelijkheidsgevoel heeft. Tenslotte is ze opgevoed en opgegroeid met het idee dat ze later de Ayolts-Bettenbroekborg over zal nemen, uiteraard samen met haar man. Je zou dus mogen verwachten dat ze heel goed weet wat dat inhoudt.” Esdert keek of hun opvoeding gefaald had.

“Maar dat weet ze toch ook?” vroeg Tellechien. “Je doet nu net alsof ze niet weet wat haar plichten zijn, maar dat is natuurlijk niet zo, want ze weet heel goed wat ze moet doen.”

“Daar lijkt het echter niet op,” zei Esdert. Hij vroeg zich af, en niet voor de eerste keer, of ze er wel goed aan hadden gedaan om Sietska in alles haar zin te geven. Tellechien had graag meer kinderen gewild, en hijzelf had graag een zoon gewild, maar toen alleen Sietska er was gekomen, hadden ze haar gegeven wat ze eigenlijk hadden moeten verdelen over meerdere kinderen. Het resultaat was dat ze verwend was. Esdert zuchtte. Toen ze nog jong was, had hij er geen kwaad in gezien om haar te verwennen, maar naarmate ze ouder werd, had hij daar meer en meer vraagtekens bij gezet. Maar

iedere keer had Tellechien gezegd dat het wel meeviel en dat hij niet zoveel drukte erom moest maken. Maar ja, nu zag je het... Verwend was ze! Verwend tot op het bot!

“Och,” zei Tellechien, “ze weet het heus wel. Niet dan, Sietska?”

Ze keken naar Sietska, maar die bestudeerde haar nagels. Die waren gelakt.

Esdert deed zichtbaar moeite om zijn gevoelens niet te tonen, maar hij raakte al meer en meer geïrriteerd. Hij zuchtte hoorbaar en diep, en zei dan: “Goed, Kilke Brul Kwant wordt dus niet onze schoonzoon. Laten we dan nu verder gaan met de volgende.”

Tellechien keek naar het schrift. Op de lijntjes stonden, in haar keurige handschrift geschreven, de namen van de mogelijke huwelijkskandidaten voor Sietska. Alle namen waren doorgestreept.

“Nu? Wie is de volgende?” vroeg Esdert.

Tellechien keek een beetje benauwd naar Esdert.

“Hoe bedoel je?” vroeg ze.

“De volgende,” zei Esdert, “de volgende kandidaat.”

“Er is geen volgende kandidaat.”

“Hoe bedoel je dat?”

“Zoals ik het zeg.”

“Er is geen nieuwe kandidaat meer? Bedoel je dat?”
Tellechien knikte. “Kilke Brul Kwant was de laatste.”

“Dat kan toch niet?” Esdert fronste zijn wenkbrauwen.

“Toch is het zo.”

Esdert keek van Tellechien naar Sietska. Een rode kleur verscheen langzaam op zijn wangen. “Je bedoelt,” zei hij nors, “dat we al die moeite voor niks hebben gedaan? Al die uitnodigingen, ontvangsten, gesprekken... voor niets? Het is al bijna winter!”

“Nu, ja, maar...” begon Tellechien, zich afvragend wat het seizoen ermee te maken had. Het was waar dat ze lang bezig waren geweest, dat wel...

“Je bedoelt dat ik al die keren dat ik me heb opgedoft en dat ik mijn uiterste best heb gedaan om een zo goed mogelijke indruk te geven voor niks zijn geweest?”

“Nu, ja...” begon Tellechien, maar zweeg dan.

Esderts wangen waren al rood, maar nu werd zijn hele hoofd rood. Kwaad werd Esdert eigenlijk nooit. Ze had hem nog nooit zo rood aangelopen gezien zoals nu. Maar misschien was dat ook wel omdat hij zich nooit met Sietska bemoeid had? Misschien had hij daarom niet kunnen zien hoe ze geworden was

en ontdekte hij dat nu pas.

“Ik ben heel lankmoedig,” zei hij, “maar deze aibels van Sietska gaan veel te ver. En ik neem daarvoor de schuld op me. Ze is ons enige kind en daarom hebben we haar altijd veel te veel verwend, dat zie ik nu haarzuiver in. En ik had jou,” hij wees naar Tellechien, “veel eerder moeten zeggen daarmee te stoppen!”

Tellechien wilde iets zeggen, namelijk, dat als iemand schuldig was, ze dat beiden waren; hij door zijn veelvuldige afwezigheid en zij door haar toegankelijkheid, maar hij stak een vinger op en zei: “Al deze huwelijksprotserij heeft nergens toe geleid, behalve tot een hoop tijdsverlies. Maar nu is het genoeg zeg ik je!” Hij wees met zijn vinger naar Sietska en zei: “Nu is het áf met die aibels van je!” “Maar rustig nu man!” zei Tellechien bezorgd. Ze stond half op en wilde een hand op zijn arm leggen, maar Esdert was al opgestaan en zwaaide nu wild met zijn handen heen en weer terwijl hij riep: “Ben je wel zuiver Sietska? Je hebt nu alle goede huwelijkskandidaten die er tot in de verre omtrek zijn afgewezen en wat je rest is een leven vol eenzaamheid zonder bruidegom. Hoe moet de Ayolts-Bettenbroekborg nu voortbestaan?”

“Nu, dat zal toch wel meevallen?” vroeg Tellechien.
“Meevallen? Meevallen?” Esdert zwaaide met een vinger driftig voor Tellechiens gezicht heen en weer en riep: “Wat moeten we nu? Als Sietska niet huwt, dan is de borg verloren.”

Sietska haalde haar schouders op en vroeg: “Wat kan ik eraan doen dat het allemaal van die suffe lamzakken zijn?”

Esderts hoofd werd nu bijkans paars en Tellechien keek het bezorgd aan. Nee, zo boos had ze hem nog nooit gezien. Toen zijn beste paard tijdens een jachtpartij was gevallen en zijn been gebroken had zodat het moest worden afgemaakt, was hij heel erg boos geweest, maar niet zo boos als nu. En toen hij op de bank door de crisis een grote som geld verloren had, was hij heel boos geweest, maar lang niet zo boos als nu.

Esdert zei: “Van alle inwoners van Groningen zijn de jonheeren die zich hier hebben gepresenteerd voor jou als mogelijke huwelijkskandidaat het puikje van de zalm!”

“Het neusje van de zalm,” zei Sietska kalm.

“Onderbreek me niet!” brieste hij. “Je bent zo stiems als een... als een...”

“Als een Groninger,” vulde Tellechien aan.

“Als een ezel,” zei Sietska.

“Als een Groningse ezel!” riep Esdert uit.

Sietska grinnikte en Tellechien moest glimlachen, maar Esdert sloeg met zijn vuist op tafel en riep: “En nou is het genoeg!”

Sietska en Tellechien schrokken en waren stil.

Esdert zei: “Het is fraai met jullie! De toekomst van de borg hangt af van Sietska en haar vermogen om een bruidegom te vinden, maar zoals het er nu naar uitziet zal dat niet gebeuren. Het is te zot voor woorden wat er gebeurd is. Alle kandidaten die we voorgesteld hebben aan je, Sietska, waren goede huwelijkskandidaten. Met niet één was iets mis. En die ene, hoe-heet-hij... had met je willen huwen als je maar niet zolang gearzeld had.”

“Je bedoelt Poppes Fransen van de Fransenhoeve,” zei Tellechien. “Maar dat is de zoon van een boer en niet de zoon van een jonkheer.”

“Maar toevallig wel de zoon van een herenboer met de grootste hoeve van heel de Ommelanden en waarschijnlijk ook nog daarbuiten, dus daarom kon er moeilijk bezwaar gemaakt worden.”

“Het is jammer dat Hinderk Bieseman van de Blaakborg niet meer onder ons is,” zei Tellechien.

“Ik zou niet weten waarom,” zei Esdert, “tenslotte

wilde Sietska daar ook niet mee trouwen.”

“Doe niet zo naar, Esdert.”

“Nu, ja, hij zou toch de Blaakborg overnemen? Hij kon niet eens met Sietska trouwen.”

“Ik bedoel dat, omdat hij er niet meer is, zijn jongere broer Heero afviel als kandidaat. Want nu moest die de Blaakborg overnemen. Dat Hinderk Bieseman tijdens de jacht verongelukte, was heel onfortuinlijk.”

“Hij zal beter uitgekeken moeten hebben,” vond Esdert.

“Een jachtongeluk is een ongeluk. Dan kun je niet beter uitkijken, juist omdat het een ongeluk is. Er zijn er die zeggen dat het zijn jongere broer was uit wiens geweer het fatale schot kwam, maar anderen zeggen dat het van een van de gasten was. Het was wel een drama... Zo'n jongen, nog in de bloei van zijn leven, en dan zomaar.... pang... weg... En zo'n aardige jongen ook. Netjes en voorkomend. Iedereen prees hem altijd. Hij was voorbestemd om zijn pa als jonkheer op te volgen, maar in plaats daarvan rust hij nu in de Groningse klei...”

“Hoe dan ook,” vond Esdert, “aan hem hebben we helaas niets meer nu hij onder de groene zoden ligt. En aan zijn broer ook niet.”

“Ik vond Heero toch niet leuk,” zei Sietska. “Veel te protserig, en ook nog eens zo zemelig.”

Tellechien staaarde naar haar schrift en zei peinzend: “Zo jammer toch, dat de Albrondaborg is afgebrand.”

“Staat die erbij?” vroeg Esdert, die eruitzag dat hij zelfs een afgebrande borg voor lief zou nemen, vooropgesteld dat die een geschikte huwelijkskandidaat zou produceren.

“Nee, natuurlijk niet, maar daar moet ik nu aan denken.”

“Je denkt aan veel te veel dingen.”

“Het is alweer vijf jaar geleden gebeurd,” zei Tellechien. “Toch? Of was het nog langer?”

“Zo goed kenden we ze niet,” zei Esdert, “dus waar je je zorgen over maakt, begrijp ik niet.”

“Ik maakte me geen zorgen. Ik merkte het slechts op. De jonkheer was een erg aardige man.”

“Maar wel eentje die diep in de schulden zat.”

“Maar daar konden zijn zoons niets aan doen en die waren er ook de dupe van.”

“Het zou me niets verbazen als die ouwe zelf zijn borg in de brand had gestoken.”

“Doe niet zo raar,” zei Tellechien, met een afkeurende uitdrukking op haar gezicht.

“In ieder geval,” zei Esdert, met een blik op het

schriftje dat voor Tellechien op tafel lag, “een bruidegom hebben we niet overgehouden aan de afgebrande Albrondaborg. Kijk nog eens naar dat lijstje met namen, wil je?”

“En dan?” vroeg Tellechien.

“Er moet toch eentje tussen staan die een goede bruidegom voor onze Sietska maakt?”

“Ze zijn allemaal goed, maar als Sietska ze niet wil...”

Esdert boog zich over de tafel heen en trok het schriftje onder Tellechiens handen uit. Hij pakte zijn lorgnet uit zijn jaszak en zette het aan zijn oog. Hij bekeek de lijst met namen, humde en zei dan: “Misschien moeten we het lijstje toch nog eens doornemen.”

Sietska stond op en zei: “Doe maar, pa, wat je niet laten kunt, maar ik vind het allemaal lapzakken en er is niet één bij met wie ik wil trouwen. Ik neem net zo lief geen man als ik uit dat stelletje onbenullen moet kiezen. En om de borg te leiden, heb ik ook geen man nodig.”

“Maar om kinderen te krijgen wel. En ons nageslacht is het enige wat de borg zeker kan stellen. Dus je zult toch moeten trouwen.”

Sietska liep naar de deur en zei over haar schouder: “Ik heb er geen zin meer in.”

Esdert, wiens gezicht eerst rood was geweest, trok nu bleek weg, en zei: “Dat meen je niet.”

“Ja, dat meen ik wel.”

“Die woorden neem je terug.”

“Nee, zeker niet.”

“Ik waarschuw je, Sietska...”

“Wat dan?” Sietska legde haar hand op de deurklink.

“Ik waarschuw je!”

“Ja, ik hoor je wel!” Ze duwde de klink omlaag.

“Ik waarschuw je, Sietska, als je hiermee doorzet...
Als je nu wegloopt...”

Ze trok de deur open en wilde de kamer verlaten, waarop Esdert zei: “Als je volhardt in die stelling, dan ontferf ik je.”

Zowel Tellechien als Sietska keken Esdert met open mond aan.

Dan zei Tellechien: “Och, dat is maar een opmerking.”

“Nee,” zei Esdert, “ik meen het.”

“Dat meen je toch niet, Esdert?” zei Tellechien. Ze klemde haar handen ineen. Ze wist ook wel dat Sietska verwend was, méér dan goed voor haar was, en ze wist ook wel dat dat vaak tot ruzies tussen haar, Tellechien, en Esdert hadden geleid, maar onterven ging toch wel erg ver. Ze wist wel

dat Esdert het helemaal niet eens was met de gang van zaken inzake het zoeken naar een geschikte bruidegom en Esdert had zich eigenlijk wel iedere dag geërgerd aan het gedrag van Sietska, maar Tellechien had zich niet gerealiseerd hoe hoog het opgelopen was bij Esdert. Onterven? Dat kon hij toch niet menen?

“Jawel,” zei Esdert. “Ik meen ieder woord.”

“Maar... dat zou je toch niet doen?” vroeg Tellechien.

“Ja, dat doe ik als het moet. Vergis je niet in mij.”

“Maar pa...” zei Sietska, uit het lood geslagen.

“Nee, niks pa...” zei Esdert. “Als jij niet huwt, dan onterf ik je.”

Tellechien sloeg haar hand voor haar mond, en werd nu ook bleek.

Sietska sloot de deur en liep terug naar de tafel, alwaar ze haar handen op het blad plaatste.

Ze staaarde haar pa aan en zei dan: “Dat neemt u terug.”

Esdert ging rechtop staan, stak de lorgnet terug in zijn jaszak, en zei: “Nee, dat neem ik niet terug.”

Nu ging Sietska ook rechtop staan en keek haar pa aan.

Tellechien keek haar bezorgd aan. Ze wist wel dat

Sietska veel op haar pa leek, en ze wist ook dat Sietska haar stiemsigheid niet van een vreemde had. Ze konden beiden zo koppig zijn als het achter eind van een ezel.

Sietska vouwde haar armen voor haar borst, trok haar wenkbrauwen op en zei: “Dat doet u niet.” “Dat hangt van jou af.” Esdert wapperde het schriftje heen en weer en zei: “Kies er maar eentje uit.” Sietska schudde haar hoofd langzaam heen en weer. “Nee,” zei ze.

Esdert werd nu knalrood en Tellechien meende zelfs dat er rook uit zijn oren kwam. Hij smiet het schriftje op tafel en zei: “En nu is het af! Hoor je me? Af is het!”

Sietska zei: “Ik wil best trouwen, maar niet met een van die ellendelingen uit het schriftje.”

Tellechien keek van de een naar de ander en wist niet wat te doen.

Esdert vouwde nu ook zijn armen voor zijn borst en zo stonden ze tegenover elkaar, alsof ze kemphanen waren. “Goed,” zei hij. “Dan weet ik het goed gemaakt.” Zijn ooglid trilde en zijn stem ook terwijl hij zei: “Jij trouwt met de eerste de beste man die door die deuropening komt.” Hij wees met een trillende vinger van woede naar de deur die eerder

een dienaar achter Kilke Brul Kwant gesloten had.

Sietska staarde hem aan en zei met bevende stem:

“Dat kunt u niet menen.”

“En of ik het meen!”

Sietska schudde haar hoofd. “Nee, dat doe ik niet.”

“Je kunt kiezen: of je trouwt de eerste de beste man die door die deuropening komt of ik laat mijn dienaren je op straat zetten.”

Tellechien zei: “Maar Esdert!”

Esdert reageerde niet op haar, maar bleef Sietska aankijken.

Sietska's mond viel open. Ze wist niet wat ze ervan denken moest. Ze had altijd in alles haar zin gekregen en ze wist niet hoe ze hiermee om moest gaan. Ze had nooit bijzonder veel contact met haar pa gehad, want hij was vaak aan het werk, maar als hij er wel was dan was hij altijd aardig en vriendelijk geweest. Aan de andere kant was het ook zo dat ze nooit een goed gesprek hadden gevoerd of iets samen hadden gedaan. Hij was er altijd geweest, maar eigenlijk had hij niet echt een belangrijke rol in haar leven gespeeld. Met haar moeke had ze een veel betere band. Met haar moeke kon ze over van alles praten en haar moeke had altijd alles goed gevonden wat ze maar wilde.

Haar moeke had haar nooit een strobreed in de weggelegd. Dat haar pa dat nu wel deed, verbaasde haar meer dan ze eigenlijk wilde toegeven.

Ze zei: “Het zijn slechts woorden van u.”

“Woorden? Slechts woorden?” Esdert keek om zich heen, beende naar een bijzettafeltje waar een Bijbel op lag, pakte het Heilige Boek op en zei: “Zowaar God mijn getuige is, zo zweer ik dat je trouwt met de eerste de beste man die door die deuropening komt! En als je dat niet doet, dan onterf ik je en sta je op straat!”